

Висновки. Для корекції тривожності у дітей з особливими потребами використовуються індивідуальні підходи, включаючи когнітивно-поведінкову терапію, психотерапевтичні методи, а також методи арт-терапії та релаксації. Основним завданням є допомогти дитині адаптуватися до соціальних ситуацій, знизити рівень стресу та сформувати ефективні стратегії подолання тривожності [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко І. І. Теоретико-методологічні засади психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами. Інклюзивно-освітній простір: виклики сьогодення : збірник матеріалів регіональної науково-практичної інтернет-конференції (25 червня 2020 р.) / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР. Житомир, 2020. С. 28–33.
2. В. Тарасун. Аутологія: теорія і практика. Підручник. В Тарасун – К.: «Вадекс», 2018. – с.590.
3. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. Спеціальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224.
4. Психологічне здоров'я дошкільників / Уклад. Т. І. Прищепа. Серія «Психологія виховання». Харків: Вид. група «Основа», 2010. 239 с
5. Психологічні особливості шкільної тривожності молодших школярів / І. С. Булах, С. В. Кузьменко // [Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент](#). - 2011. - Вип. 7. - С. 150-157.

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ: ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Гордійко Т. Г.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка*

galagan1982@ukr.net

Актуальність дослідження зумовлена зростаючими вимогами до рівня комунікативної компетентності майбутніх психологів, оскільки ефективність їхньої професійної діяльності значною мірою залежить від здатності встановлювати продуктивні взаємодії з клієнтами. Мотивація до професійної діяльності виступає ключовим чинником розвитку комунікативних навичок, адже визначає активність у навчанні, самовдосконаленні та прагнення до професійного зростання. Дослідження взаємозв'язку мотивації та комунікативної компетентності сприятиме розробці ефективних освітніх і тренінгових програм для підготовки компетентних фахівців у сфері психології.

Результати проведеного теоретичного аналізу проблеми [1, 2, 4, 5, 6] засвідчили, що мотивація професійної діяльності є одним із ключових чинників розвитку комунікативної компетентності майбутніх психологів, оскільки вона визначає рівень їхньої залученості у навчальний процес, прагнення до саморозвитку та ефективність міжособистісної взаємодії. У загально-психологічному контексті мотивація розглядається як складне поєднання потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій, соціальних очікувань та особистісних прагнень, що детермінують поведінку людини, зокрема її професійне становлення.

І.В. Когут зазначає, що комунікативна компетентність майбутнього психолога передбачає сукупність знань, навичок і вмінь, що забезпечують ефективне спілкування та встановлення продуктивних міжособистісних зв'язків. Вона включає когнітивний (володіння знаннями про комунікацію), мотиваційний (готовність до прояву компетентності), поведінковий (досвід використання комунікативних навичок у різних ситуаціях), ціннісно-смысловий (ставлення до комунікації) та емоційно-вольовий (регуляція процесу та результату комунікації) аспекти. Комунікативна компетентність є структурним феноменом, що формується на основі мотиваційної сфери особистості, включаючи внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на її розвиток [2, с.77].

На думку В.Г. Панка професіоналізація є важливим етапом у становленні

майбутнього психолога і передбачає не лише набуття професійних знань і навичок, а й перетворення самого суб'єкта діяльності. Професійна підготовка передбачає формування стандартів та вимог до особистості психолога, професійний відбір, навчання, а також професійне самовизначення, зокрема розвиток комунікативних навичок. Оскільки діяльність психолога значною мірою базується на комунікації, його професійна ефективність безпосередньо залежить від рівня розвитку комунікативної компетентності[4, с 15].

Мотивація відіграє визначальну роль у процесі розвитку цієї компетентності. Високий рівень внутрішньої мотивації, що базується на інтересах до професії, прагненні до самореалізації та усвідомленні соціальної значущості психологічної діяльності, сприяє активному розвитку комунікативних навичок. Такі студенти активно беруть участь у дискусіях, тренінгах і практичних заняттях, проявляють ініціативу у встановленні нових соціальних зв'язків, демонструють відкритість до взаємодії та прагнуть вдосконалювати свої комунікативні здібності[1].

Натомість низький рівень внутрішньої мотивації або домінування зовнішньої негативної мотивації (наприклад, орієнтація на матеріальні стимули чи уникнення покарання) призводить до пасивності у навчальному процесі, невпевненості у міжособистісній взаємодії та недостатньої зацікавленості у розвитку комунікативних навичок. Це, у свою чергу, може негативно вплинути на їхню професійну ефективність у майбутньому. Зовнішня мотивація може мати як позитивний, так і негативний вплив: якщо вона поєднується з внутрішньою, то стає додатковим стимулом для вдосконалення комунікативних навичок, тоді як її домінування без внутрішнього зацікавлення може обмежувати розвиток особистості фахівця [6].

Особливо важливими мотивами у процесі становлення майбутнього психолога є мотивація досягнення успіху та просоціальна мотивація. Мотивація досягнення сприяє саморозвитку, засвоєнню нових знань і вдосконаленню професійно-компетентності. Просоціальна мотивація, що ґрунтується на прагненні допомагати іншим, формує відповідальне ставлення до професії та

стимулює розвиток комунікативних навичок. Студенти з високою професійною мотивацією демонструють відкритий стиль спілкування, що характеризується емпатійним слуханням, гнучкістю, впевненістю та готовністю до конструктивного діалогу. Водночас низька мотивація може сприяти формуванню закритого або навіть агресивного комунікативного стилю, що створює бар'єри у професійній взаємодії[2].

Для діагностики комунікативної компетентності студентів-психологів із різним рівнем професійної мотивації пропонуються наступні методики: Опитувальник афіліації (за описом Р.С.Немова); Опитувальник міжособистісних відносин (О.О.Рукавішніков); Методика Q-сортування тенденцій поведінки у групі (В.Стефансон); Тест «Оцінка рівня схильності до спілкування» (за В.Ф.Ряховським); Методика дослідження мотивації професійної діяльності (за К.Замфір в модифікації О.О. Реана)[3].

За допомогою методики Опитувальник афіліації (за описом Р.С. Немова) можна дослідити переважання у юнаків афіліативних мотиваційних настанов (налаштування на спілкування) чи орієнтованість на уникнення самотності, як мотиваційної основи для встановлення стосунків з однолітками.

Використання методики Опитувальник міжособистісних відносин (О.О. Рукавішніков) дає можливість дослідити рівень комунікабельності юнаків, вираженість у них прагнення до спілкування чи замкнутість, відстороненість від встановлення контактів.

Використовуючи методику Q-сортування тенденцій поведінки у групі (В. Стефансон) визначаються вираженість у досліджуваних основних тенденцій поведінки у стосунках: залежності, незалежності, схильності до спілкування, уникання спілкування, прийняття боротьби та уникання боротьби.

Тест «Оцінка рівня схильності до спілкування» (за В.Ф. Ряховським) дає можливість дослідити рівень комунікабельності особистості, вираженість у неї прагнення до спілкування чи замкнутість, відстороненість від встановлення контактів.

Використовуючи методику «Мотивація професійної діяльності» (за К. Замфір в модифікації О.О. Реана) можливо зробити висновок про переважання зовнішньої чи внутрішньої мотивації діяльності фахівців.

Таким чином, мотивація професійної діяльності є потужним чинником розвитку комунікативної компетентності майбутніх психологів. Вона визначає їхню активність у навчанні, готовність до встановлення соціальних зв'язків, вибір комунікативних стратегій і стиль спілкування. Висока внутрішня мотивація сприяє відкритості, емпатії та ефективності міжособистісної взаємодії, тоді як низький рівень мотивації або її зовнішня негативна спрямованість можуть обмежувати комунікативні можливості студента.

Розвиток професійної мотивації є одним із найважливіших завдань у підготовці майбутніх психологів, адже він сприяє не лише підвищенню їхньої професійної компетентності, а й формуванню необхідних комунікативних навичок, які є ключовими для успішної роботи у сфері психологічної допомоги. Це підкреслює необхідність створення освітніх програм, спрямованих на формування внутрішньої мотивації студентів, що, у свою чергу, забезпечить підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних до продуктивної комунікації та ефективної професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калюжна Ю. І. Особливості розвитку мотивації вибору професії у підлітків. *Психологія і особистість*. 2015. № 1. С. 71 – 82.
2. Когут І. В. Зміст формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності в сучасних соціокультурних умовах. *Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. К., 2013. Випуск №77. Ч. 2. С. 75-79.
3. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. 464 с.

4. Панок В.Г. Основні напрями професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. №4. С.14–17.
5. Тарева Є. Г., Тарєв Б. В. Оцінка професійної комунікативної компетентності студентів: нові виклики та можливі шляхи вирішення, 2018. 767 с.
6. Титаренко Т. М. Життєві домагання і професійне становлення особистості практичного психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. №4. С.21–23.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРАВМАТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ТРИВОЖНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Грачова О.В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка
soloveichuca33@gmail.com*

Проблема психологічної травматизації українських емігрантів із різним рівнем тривожності є надзвичайно актуальною у сучасних умовах соціальних трансформацій, спричинених військовими конфліктами, політичною нестабільністю та масовими процесами вимушеної міграції. Вимушене переміщення, як правило, супроводжується серйозними порушеннями в структурі особистості, змінює життєвий сценарій та створює низку психотравмуючих ситуацій, що мають глибокі наслідки для психоемоційного стану людини.

Особливу загрозу для психологічного благополуччя становлять високі рівні тривожності, які не тільки поглиблюють переживання втрати та невизначеності, але й істотно впливають на процес адаптації, взаємодію з новим соціокультурним середовищем та на загальний рівень життєдіяльності.